

Emoție și expresie în portretistica contemporană. Studiu de caz Edward Povey

Asist. univ. dr. Tărbuc Cristiana-Emanuela
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați
tarbuccristiana@gmail.com

Abstract:

Contemporary figurative portraiture has behind it numerous studies and explorations on the psychology of facial expression, from features of physiognomy to the essence of the self. Edward Povey proposes a series of portraits whose facial expressiveness, movement, body language convey immense emotion and therefore calls his style emotional realism¹. This connection between essence and expression, although not new, is in constant transformation as a result of the action of social, technological and cultural changes on the individual and around it.

Key words: *portret, figurativ, hiperrealist, Edward Povey, pictură, artă contemporană, expresie, emoție.*

Edward Povey este un pictor figurativ cunoscut pentru depicțiile sale ale figurii umane și de portrete hiperrealiste de mari dimensiuni. Născut în 1951 în Londra, de mic a primit arta, desenul și pictura în viața sa cu brațele deschise, urmând mai apoi studii în artă și psihologie. Astăzi lucrările sale sunt infuzate cu un grad imens de sensibilitate.

John Pope-Hennessy numește portretistica a fi „empirică”, ceea ce înseamnă că artistul nu poate reprezenta până nu a trecut prin experiența de a simți mai întâi, și se referă la faptul că portretul „rezultă din interacțiunea a două forțe, artist și model”². Astfel procesul de a portretiza trebuie să treacă prin multiple stări sufletești ale artistului, care la rândul său trebuie să transcendă în trăirile interioare ale modelului; trebuie să pătrundă dincolo de chipul mască al celui reprezentat și să scoată esența acestuia. Se poate observa în lucrările artistului cum acestea sunt încărcate emoțional, vorbind publicului.

¹ Human. Edward Povey. *Recent Paintings*, WaterHouse and Dodd, New York, 2023

² POPE-HENNESSY John, *Portretul în Renaștere*, Ed. Meridiane, București, 1976, p. 9.

Robin George Collingwood, în lucrarea sa *Principiile artei*, prezintă teoria expresiei, care se referă în general la principalul scop al artei, anume de a exprima emoția autorului, și nu de a stârni-o în public. Tot el susține că opera de artă nu trebuie să fie percepută ca un obiect fizic realizat de artist, ci ca o realitate imaginară prezentă doar în mintea artistului, explică Mattia Malvestiti în *Means of Expression in Collingwood's Theory of Art*³.

Fig. 1 - Edward Povey, *AMPLEXUM*, 2020, tehnică mixtă, 140 X 120 cm, Galeria Waterhouse & Dodd, New York

Spre exemplu, încheștarea îmbrățișării în lucrarea din figura 1 și expresia facială a personajului induc publicului în mod automat un sentiment de neliniște, cunoscut sau nu de acesta, dar fără îndoială prezent.

Vittorio Gallese caută să atingă anumite aspecte asupra rolului feței în comunicare, identitate și estetică, folosindu-se de o perspectivă bio-culturală. Prin lucrarea *Embodying the Face: The Intersubjectivity of Portraits and Self-*

³ MALVESTITI Mattia, *Means of Expression in Collingwood's Theory of Art*, URL: https://www.academia.edu/2259266/Means_of_Expression_in_Collingwoods_Theory_of_Art, accesat la 31 august 2023.

portraits, autorul explică rolul principal al feței umane, anume de comunicare și expresie. Chipul uman nu este doar o altă parte a corpului, ci de aici reiese expresia verbală și emoțională, ceea ce contribuie la interacțiunea cu alții și la transmiterea propriilor noastre emoții⁴, principalul mod de comunicare interpersonală și, de asemenea: „dovedit de cercetarea de dezvoltare, fața este primul mijloc folosit pentru construirea relațiilor interpersonale”⁵.

Prin urmare, în creier, fața și mâinile au o unică importanță față de restul corpului. Acestea sunt reprezentate de grupuri vecine de neuroni, sugerându-se că aceștia sunt într-o relație strânsă, colaborând împreună în procesul de comunicare și interacțiune cu lumea. Susține, de asemenea, importanța interacțiunii cu fețele încă din perioada infanțității. Datorită abilităților mimetice, copilul trece de la o etapă la alta, astfel prin imitarea chipurilor din jur, are loc un proces de dezvoltare psihică.

Fig. 2 - Edward Povey, *Table*, 2022, ulei/pânză, 200 x 200 cm, colecție privată, London

⁴ Gallese, V. *Embodying the Face: The Intersubjectivity of Portraits and Self-portraits*. *Topoi* 41, 731–740 2022. <https://doi.org/10.1007/s11245-022-09810-4> accesat la 1 septembrie 2022.

⁵ Traducere proprie din limba engleză: „As shown by developmental research, the face is the first mean used to build interpersonal relations”. *Idem*.

Relația acestor teorii și experimente cu arta vizuală reiese din psihologia portretului și autoportretului, prin care autorul caută să lege neuroștiința de estetică și să analizeze modurile în care noi, oamenii, percepem fețe adevărate, prin intermediul portretului artistic. Această cercetare este de factură empirică, ceea ce subliniază nevoia experienței pentru înțelegere și creație „Recunoașterea mișcării faciale și expresiilor se bazează pe aspecte variabile ale feței cum ar fi mișcarea ochilor, mișcări ale gurii și direcția privirii. Recunoașterea identității faciale, pe de altă parte, se bazează pe perceperea a anumitor aspecte ale feței ce sunt independente de schimbare”⁶.

Fig. 3 - Edward Povey, *CAST*, 2020, u/p, 76.2 X 71.1 cm,
Galeria Waterhouse & Dodd, New York

Pe de altă parte, Haxby și Gobbini propun un sistem neural ce implică sistemul vizual, limbic, suprafețele frontale, divizate în cel de bază și cel

⁶ Traducere proprie din limba engleză: „The recognition of facial movements and expressions is based on variable aspects of the face such as eye movements, mouth movements and gaze direction. The recognition of facial identity, on the other hand, is based on the perception of certain aspects of the face that are independent of changes”. *Idem*.

extins. Sistemul de bază se ocupă de trăsăturile faciale ce se schimbă, în timp ce sistemul extins se ocupă de aspectele dinamice și de expresiile emoționale. Sistemul extins recunoaște imediat fețele necunoscute datorită răspunsurilor emoționale.

Fig. 4 - Edward Povey, *SOEURS SANGUINES*, 2023, u/p, 120 x 140 cm, Galeria Waterhouse & Dodd, New York

Kulczak indică faptul că expresia în artă este o calitate a lucrării și nu a efectelor redade publicului și explică ideile de trăsături meta, care sunt teoretizate, dar nu se identifică direct cu conținutul expresiv și emoțional și cu trăsături directe. Explică mai apoi cum publicul folosește un limbaj antropomorfic în momentul conectării cu lucrarea, deoarece îi atribuim unui obiect emoții umane. Precum lucrarea de mai sus, fig. 4, unde simțul uman empatic ne motivează să ne conectăm cu imaginea unei persoane necunoscute prin simpla recunoaștere a emoției citite datorită expresiei faciale. Empatizăm, simțim ceva pentru un obiect, o reprezentare a obiectului, a personajului, noi, publicul, îl însuflețim. Aceste caracteristici ale emoțiilor

fac parte din lucrare în sine, indiferent de ceea ce resimte publicul⁷. Autorul explică mai apoi nevoia de a distinge emoția de expresie. Sugerează faptul că expresia în emoție în artă reprezintă mai mult limbajul folosit pentru descrierea lucrărilor, și nu cauza emoțiilor în sine.

Fig. 5 - Edward Povey, *SUBMERSION*, 2021, u/p, 76.2 x 76.2 cm,
Colecție privată Santa Fe, New Mexico

Submersion propune o dedublare a personajului, la mijloc având o fotografie alb-negru. Ideea de nostalgie se îmbină cu aspectul portretului de îndurerare redat prin ochii înlăcrimați ai personajului. Noi, ca ființe umane avem capacitatea de a recunoaște emoție în fizionomiile persoanelor din jurul nostru, lucru de care avem nevoie pentru a vedea emoție în jur. Amintim de

⁷ KULCZAK P. Richard, *Art and Expression*, Univ. Londra, 2001, URL: https://www.academia.edu/5183330/Art_and_Expression, accesat la 31 august 2023

experimentul lui Edward Tronick, în care unui bebeluș i se prezintă chipul mamei cu și fără emoție. În lipsa oricărei expresii faciale și fără nicio reacție la acțiunile infantului, acesta prezintă neliniște și disconfort, în final frustrare. Experimentul poartă denumirea de *Still-Face Paradigm*, iar prin acesta s-a demonstrat comunicarea activă nonverbală dintre mamă și copil.

Fig. 6 - Edward Povey, *ACCOMMODATION*, 2020, u/p, 140 X 180 cm

De-a lungul timpului s-a căutat o corelare între emoțiile puternice resimțite de om și reacțiile sale fizice pe chip. Redarea unei expresii faciale reprezintă de fapt o formă de limbaj nonverbal, prin care un individ poate transmite voit sau nu starea sa sufletească actuală, este o formă de comunicare pe care o regăsim în primele noastre momente din viață, în perioada de infanțitate. Acest procedeu are loc prin contracțiile musculare faciale. Transmitem prin expresii faciale teamă, frică, fericire, tristețe, furie, durere, rușine, surpriză, entuziasm etc. Expresiile faciale fac parte din limbajul interpersonal prin care se comunică un conținut emoțional resimțit în interacțiuni interumane. Expresiile faciale contribuie la o mai bună transmitere a informației și completează informația verbalizată de emițător. „De aceea modificările corporale ca mișcări observabile legate de fenomenele fiziologice și psihice, spontane sau voluntare, înglobează semnele motorii

metaforice sau simbolice ale expresiei”⁸. Prin această afirmație înțelegem semnificațiile generale ale expresiei, anume reprezentarea fenomenului psihic prin mișcarea mușchilor feței ca o formă de comunicare nonverbală.

Fig. 7 - Edward Povey, *NABOKOV'S WINDOW*, 2020, u/p,
200 cm x 200 cm, colecție privată, Liverpool, England

⁸ SANDU, Liviu-Adrian, *Emoții, expresii și fizionomii în sculptura statuară occidentală*, Ed Cartex, București, 2020, p.22.

Fig. 8 - Edward Povey, *BETOVEREN*, 2021, u/p, 200 x 200 cm, Colecție privată

Picturile lui Edward Povey, de foarte mari dimensiuni, sunt impresionante prin nivelul de măiestrie picturală figurativă și prin grandoarea lor, prin sensibilitate, prin compoziție și cromatică, dar mai ales prin portretistica expresivă și emoționantă. Picturile sale însumează toate cele spuse mai sus, acestea sunt făcute să transmită publicului foarte mult, făcute să vorbească acestuia sub forma unui subtil monolog. Emoția transmisă este fără îndoială o transpunere personală a artistului însuși asupra portretului reprezentat.

Artistul susține într-un interviu dificultatea de a realiza fotografia perfectă ca referință pentru portretele sale. Încearcă să inducă în general o stare anume modelului, astfel încât acesta poate capta momentul perfect.

Fig. 9 - Edward Povey, *NIGHTBIRDS*, 2021, u/p, 40.64 x 40.64 cm,
Colecție privată, Wales

Caracterul hiperrealist al lucrărilor și îmbinarea picturii cu grafica nu fac decât să desprindă personajul din spațiul produsului artistic, până în realitatea noastră, fiind aproape palpabil. Acest lucru este amplificat de momentele în care personajul se uită direct la public „Se poate vedea în aceste picturi o mare dorință de a crea un mod perfect de a descrie emoții umane complexe și sensibile, relația dintre memorie și imaginație”⁹.

⁹ Traducere proprie din limba engleză: „One can see in these paintings a great longing to create a perfect way of depicting such complex and sensitive human emotions, the relationship between memory and imagination” Roman Konik, *Seven Paintings by Edward Povey. Essay by Professor Roman Konik*, Waterhouse and Dodd, New York, 2023, catalog online: <https://www.edwardpovey.com/catalogues>, p.8.

Edward reușește atât prin limbajul corporal al personajelor cât și prin expresiile lor faciale să transmită emoție publicului, fără niciun fel de problemă. Ipostazele în care se regăsesc personajele, adesea la aceeași masă cu față albă, adesea lângă câni de cafea, pahare cu alcool, fotografii vechi de familie, scrisori pătate pe masă ș.a.m.d., centrul de interes al compozițiilor reprezentând figurile faciale cu ochi și obraji înroșiți, cu grimase sau cu expresii de angoasă, iar în apariția unui zâmbet se poate vedea un disconfort evident, prin ochii înlăcrimați sau pierduți în gânduri, lucrări precum un „labirint plin de emoții, recuzită și amintiri”¹⁰.

Artistul propune o varietate de emoții transmise în portrete, deși sentimentul predominant în lucrări ar părea unul de durere sufletească, autorul susține că nu a intenționat neapărat ca acesta să predomină. Ceea ce este de fapt indusă de lucrări este umanitatea personajelor reprezentate: „În mod clar, există diferite tipuri de durere vizibile în picturile mele, dar a arăta durerea nu a fost niciodată intenția mea principală. Frumusețea reiese, poate, din umanitatea pură pe care o găsesc în modelele mele și, de asemenea, din onestitatea stării lor”.¹¹ Prin urmare, își extrage inspirația din însăși muza sa și din ceea ce reușește să capteze pe chipul acesteia.

Artistul activează destul de mult pe pagina sa de instagram, unde sub fiecare lucrare postată este adăugat un text cu rol complementar, un argument, o explicație sau, ca adjuvant literar picturii, un text precum cel pentru *figura 2*:

„Întâlnise oameni care erau mulțumiți de viața lor și nu putea înțelege limba lor. Niciun cuvânt. Era ca și cum i-ar privi la televizor în vitrina unui magazin, împotriva zgomotului traficului târziu în ploaie. Zâmbete deschizându-se și închizându-se pe ecrane, cu obraji roz și radianți. Se dădea înapoi în prag până când ploaia se stinge, apoi ieșea de-a lungul străzii șuierate pe lângă cupluri înfășurate în brațe sub umbrele și pe lângă cei fără adăpost înghesuiți sub podurile de cale ferată, întorcându-se la viața lui”.¹²

¹⁰ Traducere proprie din limba engleză: „maze filled with emotions, props, and memories”, *Idem*.

¹¹ Traducere proprie din limba engleză: „Clearly there are different types of pain visible in my paintings, but showing pain was never my primary intention. The beauty emerges from the pure humanity that I find in my models, perhaps, and also the honesty of their state.” BRUNA L. Carmen, *Edward Povey. Living Diorama*, 2021, <https://cglozano64.wixsite.com/cielo-pam/post/edward-povey-living-diorama>, accesat la 12.05.2024

¹² Traducere proprie din limba engleză: „He had met people who were pleased with their lives, and he couldn't understand their language. Not a word. It was like watching them on a television in a shop window against the din of late evening traffic in the rain. Smiles opening and closing on the screens, rosy-cheeked and beaming. He would back himself into the doorway until the rain eased, and then go out along the hissing street past arm-wrapped

Bibliografie:

1. GALLESE Vittorio, *Embodying the Face: The Intersubjectivity of Portraits and Self-portraits*. Revista *Topoi* Nr. 41, pp. 731–740 2022. <https://doi.org/10.1007/s11245-022-09810-4> accesat la 1 septembrie 2022.
2. KULCZAK P. Richard, *Art and Expression*, Univ. Londra, 2001, URL: https://www.academia.edu/5183330/Art_and_Expression, accesat la 31 august 2023.
3. MALVESTITI Mattia, *Means of Expression in Collingwood's Theory of Art*, URL: https://www.academia.edu/2259266/Means_of_Expression_in_Collingwoods_Theory_of_Art, accesat la 31 august 2023.
4. POPE-HENNESSY John, *Portretul în Renaștere*, Ed. Meridiane, București, 1976.
5. SANDU, Liviu-Adrian, *Emoții, expresii și fizionomii în sculptura statuară occidentală*, Ed. Cartex, București, 2020.

Catalog online:

1. *Human. Edward Povey. Recent Paintings*, WaterHouse and Dodd, New York, 2023.
2. KONIK Roman, *Seven Paintings by Edward Povey. Essay by Professor Roman Konik*, Waterhouse and Dodd, New York, 2023.

Sitografie:

1. BRUNA L. Carmen, *Edward Povey. Living Diorama*, 2021, <https://cglozano64.wixsite.com/cielo-pam/post/edward-povey-living-diorama>, accesat la 12.05.2024.
2. <https://www.instagram.com/p/C4ik74poxAr/> .

couples under umbrellas, and the homeless huddled under railway bridges, returning to his life.” <https://www.instagram.com/p/C4ik74poxAr/>